

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega meseca

Štovi za
sebe 1.30 gld. —
pol leta 1 „ 60
celi „ — „ 80
(Posamezne štev.
15 kr.)

Oznanila,
tkrat natisnena,
od vrste 15 kr.

Naročnina,
oznanila in reklamacije
pošiljajo se
upravnistvu
v Maribor.

Odprta rekla-
macije so
poštne proste.

POPOTNIK.

Glasiilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Spisi in dopisi
pošiljajo se
uredništvu
v Maribor,
Reiherstrasse 8.

Pismom,
na katera se želi
odgovor,
naj se pridene
primerna poštna
znamka.

Na anonimne do-
pise se ne očitamo

Nitranostna jima
se ne sprejemajo

Rokopisi
in na
tete poslane knjige
se ne vračajo.

● Psihologični listi.

Piše ravnatelj H. Schreiner.

(Dalje.)

Nasproti poprej obravnanim čutilom je sluh za naše duševno življenje neizmerne važnosti. Neposredno nam sicer sluh napoveduje le višino, jakost in barvenost zvokov; a ne pove nam izprva kajeri predmeti zvoke proizvajajo, niti kje se nahajajo ti predmeti, istotako ne, kako da'čē so od nas in od katere strani nam zvoki prihajajo. Vsa ta razlikovanja nas sčasoma nauči izkušnja, ona nas uči razlikovati po barvenosti in kakovosti zvoka predmete, proizvajajo različne zvoke, tako da nam je prav lahko razločiti zvenke različnih godbil; po barvenosti glasu spoznamo nam znane osebe, ako jih tudi ne vidimo, po njej spoznamo gostokrat poprej nam znane osebe čez mnogo let, če so se tudi tako močno spremenile, da jih po vidu ne bi spoznali več. Po zvenku spozna izkušena gospodinja je-li lonec dobro ožgan; kletar izve trkajoč po sodu, kako visoko je napolnjen s tekočino. Zdravnik potrkuje po prsih in po trebuhu in spozna po zvoku je-li so notranji organi v redu in prislušaje z ušesom ob telesu, je-li dihajoča pluća in bijoče sree pravilno šumita, ter ti sigurno pove, so li zdravi dotični organi, ali pa bolni, in tudi na tanko določi mesto, kjer ni, kakor bi moralo biti. Potrkavanje in prisluškivanje ali perkutacija in avskultacija sta v novejšem notranjem zdravilstvu najvažniši sredstvi zdravniškega spoznavanja boleznij (diagnoze).

Oddaljenost zvenečega telesa presojava po močnosti zvoka; tako po močnosti topovega poka vojaki cenijo oddaljenost sovražnika itd. Od kod pride zvok, boš zvedel s tem, kako se moraš obrniti, da ga najbolje slišiš. Na ta način se slepec more izogniti drdrajočemu vozu itd.

Najvišji pomen ima sluh kot čutilo človeškega govora. Kar se v duši drugega človeka godi, njegove misli, čustva in želje izvemo sicer lahko po njegovem obrazu, po obnašanji in njegovem kretanji, toda nikakor ne tako jasno in popolnoma, kakor po besedi. Človeški govor je sestavljen iz malega števila različnih glasov, katere sluh na tanko razločuje. Iz teh glasov sestavljamo brezštevilo kombinacij (besed), s katerimi izražamo in razločujemo čudovito na tanko vsakojake različne pojme. Spajajoč besede v stavke in te-le v večje govorne celote, moremo izražati vse svoje misli, čustva in želje od priprostega bljebljanja majhnega otročiča, do najzapletenejše znanstvene razprave. Čudovito je, s kakšno hitrostjo sluh shvata in na tanko razlikuje veliko množino različnih glasov. Beseda „smrt“ izgovori se v jednom trenutku, v katerem sluh razloči četiri različne glase. In koliko jih razloči ako poslušamo govornika jedno uro! Na ta način je mogoče, da v kratkem času izvemo od drugega govornika veliko število njegovih mislij, čustev

in želj. Koliko več vreden je torej besedni govor, nego kretalni! (Geberdesprache.) Po pravici se torej dandanes po gluhonemnicah goji besedni govor po nemški metodi (Samuel Heinicke), namesto kretalnega govora po starejši francozki metodi (abbé de l'Eppé). Govor je torej najvažnejši posredovatelj in sluh najiminitnejši vsprejematelj človeške izobraženosti in vesoljne prosvete, ki se širi ž njih pomočjo od osebe do osebe, od naroda do naroda.

Sluh pa ni samo čut spoznavanja in razumnosti, ampak, in to se nam tukaj posebno potrebno zdi močno povdarjati, sluh je tudi čutilo srca. Sluh je najvažnejši vhod k srcu. Živa beseda srce najmočneje prime. „Kako silno uplival je od nekdanj govora na ljudska srca! Vojskovodje, državniki, ustanovitelji nove vere, domoljubi in dobrotniki človeštva, pa tudi fanatiki, uporniki, zapeljivci ljudstva, sebičneži in hinavci potegnili so ž njim množico za seboj.“ „Govorni glas v svojih mnogovrstnih izrazih simpatično deluje od srca k srcu.“ (Dittes.) V tem leži moč žive besede učiteljeve, ki več izda, nego cele napisane knjige. Izkoristi si, dragi vzgojitelj, te moči, in blagor ti, ako ti je priroda podarila dar lepo zvonečega glasu. Ž njim ti je dala neprecenljivo orodje, s katerim lahko vladaš mlada srca.

Kakor besedni glas, in še mnogo bolje, vpliva na srce glas petja in glasbeni toni sploh. Glasba je govor srca, ki pride od srca in sega do srca. „Kedo nam uteši „črva, ki ne umrje“; kedo nam potolaži „kragulja, ki kljuje seré“; kedo nam ukroti in ugladi v prsih strasti razjarjene valove? Za nekaj časa vsaj — glasba! Glasba ima neposredno moč do človeškega srca, kakor jo ima malokatera druga njej sorodna umetelnost. Glasba tolaži in razveseljuje, povzdiguje in navdušuje. „Glasba ima izobraževalno in poblaževalno moč“. (Stritar, „Zbrani spisi“ 263 sl.). Učitelj vzgojitelj! ne pozabi trkati prečestokrat na ušesa svojih gojencev s tem zlatim orodjem.

Tudi drugi naravni, nečloveški glasovi najdejo skozi uho pot do našega srca. Kdo še ni čutil milobe in sladkosti ptičjega petja?

„Glas slavcu, oj priroda blagotvora,
Ti dala si, da v sladke melodije
Ljubezen, hrepenenje svoje lije, — — “ (Stritar).

Šumeča Soča divnemu Gregorčiču vzbujala sladke čute:

„In glasna si, kot spev krepák — —
— — — — —
Kako glasno, ljubó šumljaš — — —“

In je-li še mi treba opomniti, kaj čutimo, ako se „Bog krega“? Zopet ima Gregorčič najlepšo besedo pojoc o nevihti:

„Beseda njena — grom rohnèc,
— — — — —
Besede grom — — — — —
Nebesa in zemljó pretresa.“

V i d.

Organ vida je okó, kojega glavni del je zrklo. Vsako zrklo je ota oblica, napolnjena s prozorno vsebino; od zadi je predrta, da vstopi vanjo vidni živec. Vstopivši v zrklo razširi se vidni živec ter tvarja takozvano mrežnico, pravi vidni organ. Zunanja koža, ki daja zrklu obliko in štiti nežnejše dele, je z večjega trdna in bela (trda beločnica), spredi pa prozorna, da more svetloba v notranjost, in nekoliko močneje izbočena (roženica). Pod beločnico razprostrta je nežna, črna žametasta kožica (žilnica); ondi, kjer začenja roženica, prehaja v prosto visečo šarenico, ki je pri človeku modra, siva, rujava ali pa črna. Šarenica imajoča v sredi navidez črno liso, ki pa je v resnici okrogel predor, (zenica) deli zrklo v prednjo in zadnjo otlino. Zenica so vrata, spajajoča obe votlini; skozi njo stopa svetloba v zadnjo votlino. Zadnjo očesno otlino izpolnjava pro-

zorna oblica z vlačne tvarine (steklovina), ki je spredi nekoliko vdrtá. V to vdrtino je vgljobljena kristalna leča, ki je podobna stekleni leči, povsem prozorna in brez barve. Med roženico in šarenico je neki večji prostor, prednji očesni prekat, a med šarenico in lečo manjši, zadnji očesni prekat. Oba sta polna neke vodene tekočine, prekatne mokrine.

Izmed navedenih očesnih delov — na druge postranske ali pomožne organe vida se nam tukaj ni treba ozirati — nas najbolj zanima mrežnica. Ta-le je sicer pretenka, a itak čudovito sestavljena kožica. Na njej razločujejo petero, nekateri celo desetero različnih skladov (sklad paličic in čepkov, zrnati, stanični in vlaknati sklad in mejna mrežnica itd.). Paličice in osobito čepki so pravi konci živčnih nitij; samo ti-le so razdražljivi po svetlobi. Toda neposredno jih svetloba ne more razdražiti, ampak mora prodreti zamotan sestav mrežnice, da zamore razdražiti paličice in čepke.

Na mrežnici ste dve pegi posebej omeniti: Kjer vstopi vidni živec v očesno otlino tvarja nekoliko vzvišeno slepo pego — to mesto je za svetlobo neobčutno. Nasproti zenici, v meri očesne osi nahaja se rumena pega. V njej ni niti paličic niti živčnih vlaken, temveč sami čepki, zrnca in stanice. Rumena pega je najobčutljivejše mesto, ondi se narejajo najjasnejše slike.

Miki delajoči na vidne živce so svetlobni trakovi ali žarki. Žarki izhajajoči od kakega samosvetljega ali razsvetljenega telesa prehajajo skozi roženico, in prekatno mokrino, potem skozi zenico, kristalno lečo in steklovino. Prehajajoče omenjene tvarine se žarki lomijo; vspeli pa je isti, kakor da bi žarki bili šli skozi zbiralno lečo, rekše, na mrežnici nastane zvrnena slika pred očesom stoječega predmeta. Vsledi mika svetlobnih žarkov na paličice in čepke mrežnice nastane v vidnem živci živčni proces, ki se razširja do možganov ter ondi vzbudi vidni občutek.

Po obče priznani hipotezi je svetloba tresenje breztehtnega plina (étera), napolnujočega vesoljni prostor. Ka-or pri zvočnem tresenju zraka tudi tukaj pridejo v poštev hitrost, jakost in način nihanja (tresenja). Toda njih pomen pri čutenju je nekoliko drugačen. Kakor pri zvoku razlikujemo tudi pri svetlobi različno jakost, ki je, kakor zvočna jakost zavisna od jakosti nihanja. Drugači pa je z različnimi barvami, koje oko razlikuje. Po občutku odgovarja svetlobina barva barvenosti zvenkov; od tod je poslednji izraz posnet. Subjektivno ali psihologično ujemata se torej pojma „barva“ in „barvenost zvenkov“. Fizikalno pa se barva ujema z višino tonov. Res je sicer, da višino tonov lahko razlikuje vsako, tudi v glasbi neizvežbano uho, dočim pri občutku barv ničesar ne čutimo, po čem bi na pr. rudečo barvo imenovali nižjo, pomarančasto, rumeno, zeleno, modro in vijoličasto pa zaporedoma višje. Toda fizika nas uči in nedvojbeno dokazuje, da je barva zavisna od lomljivosti svetlobe, ta-le pa zopet od hitrosti nihanja, kakor višina tonov. Najmanjša hitrost nihanja odgovarja rudeči, največja pa vijoličasti barvi. Druge barve vrstijo se med njima v gori navedenem redu. Hitrost nihanja svetlobnih valov je neizmerno večja, nego zvočnih. Za rudečo barvo so izračunili 481, za vijoličasto pa 764 bilijonov nihajev v jedni sekundi.

O različnih pripravah, katere povzdigujejo oko v čudovito bistroumno sestavljen organ, pouči se vsakdo lahko iz somatologije. Tukaj nam je treba povdarjati samo dvoje naprav. Dočim je uhelj tako postavljen, da lahko od vseh stranij dohajajoče zvočne valove pristreza in ušesu dovaja, tako da dobiva uho vsaki čas hotice ali nehotice zvočne vtiske, je oko nekako bolj omejeno, rekše h krati ne more obvladati vsega prostora okrog sebe, ampak oko mora vzprejemati samo svetlobine žarke od predmetov pred seboj, Toda baš ta navidezna izguba je vidu na veliko korist. Na ta način mu je namreč mogoče predmet, na katerega je baš obrnen, mnogo natančneje in bistreje zaznati. Bistrost

in natančnost sta glavna znaka vidnih zaznavanj. Od druge strani pa omenjeno napako z večjega odstrani velika gibljivost zrkla, ki se zvršuje s pomočjo šestero očesnih mišic.

Druga posebnost očesa je ta, da se različnim vnanjim razmeram lahko prilagodi. Pri močni svetlobi se zenica zoža, pri slabi se razširja. Še važnejša pa je sposobnost očesa, da se prilagodi različnim daljavam. Vsledi te sposobnosti lahko gledamo v različne daljave. Sploh se za vid najdalje od nas. Tip, okus in vonj zaznavajo samo telesa, s katerimi pridejo dotični organi neposredno v dotiko. Sluh zaznava najmočnejše zvoke samo nekoliko milj daleč. Z očesom pa vidimo zvezde, od katerih svetloba potrebuje k nam bilijone milj.

Naposled še moramo tukaj spomniti se, da je človeška razumnost izumila orodja, s kojih pomočjo jakost vida silno povišamo. S pomočjo drobnogleda je zasledil prirodoslovec celi svet v kapljici vode in z daljnogledom opazuje astronom neskončne daljave.

Pri spoznavanju vnanjosti je vid največje važnosti. Izprva nam sicer vid drugega ne napoveduje, nego jakost svetlobe, barvo in obliko. Jakost svetlobe in barva ste lastnosti, kateri zaznavamo osobito z vidom, pri čem nam vsa druga čutila ne pomagajo nič. Gledé na obliko moramo opomniti, da vid zaznava iz prva samo plane oblike. Za spoznavanje telesnih oblik nima oko posebnih sposobnostij. Tudi daljave, lege, velikosti, gibanja in števila predmetov nam izprva oko ne more napovedovati. Pri vseh teh zaznavanjih pripomagajo izprva tudi druga čutila, nekaj jih pa tudi neposredno ne čutimo, ampak izvemo jih s pomočjo sklepov, kakor bomo dokazali pozneje. Toda sčasoma smo v tem tako izurjeni, da se nam dozdeva, kakor da bi nam vse to neposredno napovedoval vid. Celo prirodine sile, katerih neposredno ne moremo zaznavati, zasledimo s pomočjo vida. Težnosti, toplote, magnetizma, elektrike itd. seveda ne vidimo; a vidimo padanje teles, nihanje nihala, tok potoka (težnost), vzdiganje in padanje toplomera, raztezanje teles po toploti, privlačenje železa po magnetu itd. Takisto ne vidimo, kar se godi v duši kakega človeka, kaj misli, čuti ali želi. V srce ne moremo nikomur videti. Pač pa vidimo obraze ljudi, njih kretanje in dejanja, ter sklepamo iz teh njihovo duševno stanje.

„Koliko nam pripomore vid k spoznanju vnanjosti, razvidimo iz jezika. Ogromna večina besedij znači nekaj vidnega: predmete, lastnosti, razmerja, dejanja in dogodke, ki jih vidimo.“ (Dittes).

Ako še na zadnje pristavimo, da z vidom razločujemo tista znamenja, v katerih se nam razodevajo misli ljudi, ki živé na drugem konci sveta, ali ki so živeli tisoč in tisoč let pred nami, s kratka, da nam je vida treba, ako hočemo razodeti skrivnosti književnosti vseh narodov in vseh dob, tedaj bodemo pač prepričani, da je vid najvažnejše čutilo človeško.

(Dalje sledi.)

Okrajni šolski nadzornik.

Pod tem zaglavjem prinesel je „Posel z Budče“ pred kratkim članek, kateri nam je spisan prav od srca. Ker so bili baš pred kratkim imenovani na Štajerskem novi okr. šolski nadzorniki, zdi se nam času primerno, da podamo ovi članek tudi „Popot.“ bralcem. Znabiti se lepo jedro tega spisa tu in tam uvažuje, kar bi bilo le šolstvu v prid. V. K. piše v „P. z B.“ tako-le:

„Vzvišen je posel učitelja, obrazovalca naroda, nad to pa je vznešenejši posel šolskega nadzornika, voditelja ljudskih vzgojiteljev. Šolski voditelj je odgovoren za svojo

šolo, nadzornik pa je odgovoren za vse šole v okraji okrajnemu šolskemu svetu, je odgovoren državni vladi, je odgovoren vsemu narodu. On je stražnik šolskih zakonov in branitelj duha proti érki, kazalec med postavnostjo in samovoljnostjo, on gladi zapreke v šolskem razvoji, poravnava prepire, poklican je, da vzravna ceste, ureja ravnotežje med dolžnostimi in pravicami učiteljstva. V njem se stekajo žarki duha vseh šol v okraji in iz njega se izžarivajo zopet v vse šole. Zahteva se li od učitelja, da je vzor mladeži, tako se more zahtevati od nadzornika, da je vzor učiteljstvu.

Koliko velikih in na vse strani prodirajočih zahtev! Zato tudi tirjajo moža velikega, bistrega duha in plemenitega srca, navdanega z idealom svojega poklica. Vsakdanji človek ne ustreza nikdar takej nalogi.

Uradni poklic je postavil nadzornika na višje stališče nad učiteljstvo, katero od vseh strani gleda na-nj s strokovnjaško natančnostjo in kritičkim očesom. To povišano stališče njegovo ne dopušča mu zakrivati nikakoršne nedostatnosti, nobedne slabosti. Prihajajoč na inspekcijo presoja šolo in učitelja, prihaja tudi po svojo kritiko. Kakó se vede učitelj v šoli, zapiše nadzornik v uradne akte, ali kako se obnaša tam nadzornik, to si zapise učitelj v srce, odkoder pa ta zapis, prodirajoč na zunaj, dela mnenje učiteljstva o nadzorniku. In to je tudi kondukt.

Da bi si nadzornik višje stališče ne le priboril, temveč poveličal, treba je, da stoji na višjej dobi časa; dolžnost mu je torej, znati tok šolskega napredka, njega vire in duhove, kateri ga navdihujejo. V pregledu ima imeti vse glavne spise pedagoške književnosti domače in večja dela tujih slovstev, v katerih so položene misli tvornih duhov krčečih pot v vseh smeréh.

Nadzornik, prijazen napredku, se trudi, da bi v njegovem okraji bilo ognjišče učiteljske gorečnosti, pomaga je netiti v plamen, da bi se negovala samostalnost učiteljstva, in da bi šolstvo s prirodnim načinom izraščalo iz svojih tal kakor živ organizem, a ne kakor umetalen stroj, kateri se požene v gibanje s predpisano količino paliva, ali kakor brezdušna teža, katera se mora vzdigovati z navorom.

Na tej višini ima biti mož poprej, nego je postal nadzornik, kajti te vednosti in znanstva ga še le usposabljuje k temu poslu. Kogar duh ni vsprejemljiv za take luči v poslu učiteljskem, ne bode jim tudi v poslu nadzorniškem, ali pa ko bi se še le po njih oziral, je že temu prepozno; kajti to spoznanje zahteva dolgo vrsto let, ne obstaja kar nič, da bi na koga počakalo, temveč nadaljuje, ter se vali dalje in dalje. Zaradi tega se ima nadzornik izbirati iz vrst môž že gotovih, ne pa, da bi se temu še le učil. Vsakdanji mož ostane tudi v nadzorniškem poslu vsakdanji in ne bode ničesar drugega, nego li na šolskem polji jedino le valpet, kateri samó na to gleda, da bi delavci ne postopali, ne bode umen ökonom, ki s poznavateljskim očesom preglejuje zemljo, kako bi iz nje največ prihodkov dobival.

Mladež v šoli ni grmada materijala, iz katerega se mora zvršiti vse na milimeter, ko se zida ali stavi natančno po értežu. To so individualnosti različne, ti le tu so zdravega zaroda, oni le tam zakrnjeni, ti s kako napako, drugi se zopet ne morejo pravilno razvijati, preveč oddaljeni od tega duševnega procesa. Ni le učitelj jedini činitelj na razvoj mladeži, otroci prihajajo sem z doma od roditeljev ter se zopet k njim vračajo, so krajevne razmere, katere obtežujejo delo učiteljevo, staveč mu mnogokrat zapreke naravnost nezmagljive.

Niti učitelji nismo jeden kakor drugi, z različnimi darovi nas je obdaroval sv. Duh. Jednemu gre lahko od rok kakor igraje, drugemu se posrečuje samó v nekaterih stvaréh, tega zopet stane veliko dela in veliko truda, kar gre onemu izlahka, saj je učitelj tudi individualnost, katera se ni obdarovala sama sebe.

V to duševno ognjišče prodirati in presojeti izvede zopet le duh. Vsakdanji človek vidi in sliši tu jedino le pojave; k vzrokom in njih sorazmerjem, k pojavom in njih vzajemnemu presojevanju ne vznikne; obstaja le pri lupini.

Razboren nadzornik ne presoja po samih pojavih, temveč, zapazivši zadržke in zapreke, poprašuje učitelja po njih vzrokih, zahtevajoč prijateljski, da bi se opravičil; spozna li, da je izgovor opravičen, rad mu pritrди ter se posvetuje ž njim, kaj bi bilo storiti, da se odstranijo nastajajoče zapreke. Prepriča li pa učitelja s svojim dokazom, da je njega izgovor neopravičen, ali da je tega učitelj kriv, čuti, kakó zadržti učiteljeva duša, da je bil zaločen pri nedostatku, katerega je zakrivil sam. In ta drhtaj nadzorniku zadošča kot obljuba, da bode stvar v prihodnjic popravljena, in to mu je dovolj, vedoč, da se napaka popravi mnogo bolje z dobroto, nego s silo; boljše s vspodbudo, nego s pretenjem, boljše s častiželnostjo, nego z grozo.

Z učiteljem-voditeljem se rad pogovori o stanji šole in draga so mu njega mnenja, naj se ž njimi tudi ne soglaša, vendar respektuje o njem duha avtonomnega, priznavajoč, da voditelj premišlja ter se trudi za popolnost šole, ki mu je izročena. Proiznese li voditelj presodek razvidno prav, stvarno podprt, rad ga vsprejme; kajti, kakor visoko se dviga njega duh, daleč je od vsake samoljubnosti, vsakega predsodka, priznavajoč, da ne more sam vsega vedeti in vsega znati, da ni udarjen s tako slepoto, da bi ne videl, da imajo glave tudi drugi.

V mladih gleda bodočnost; zato vnema v njih hrepenenje po idealu, vabi z užitki, ki jih daje duševno delo, privaja jih do spoznanja, da so pridobljene vednosti učitelju najboljša glavnica, da je vlada duhá nad gmotnostjo jedina prava svoboda, čutni užitki pa le nebrzdana razkošnost, ki zadovoljuje le življenski (animalični) del človeka. Po nadarjenosti, katero je pri njih zapaževal, izpodbada mlade učitelje na duševno bojišče, najprvo seveda v šoli in za šolo. Rad vidi, ako se učitelj poskuša v slovstvu, ter mu je v tem veren svetovalec. Drugi se vesel bavi z obrazovalno umetnostjo, ter izdeluje za šolo modele in diagrame, kateri imajo v pouku vedno visoko vrednost. Tretji z radostjo neguje godbo, s katero plemeniti sebe, mladino in vse okoli. Tudi v zamolčljivem in drugače mlačnem učitelji nahaja skrito iskro, o katerej molčljivec sam ne ve, da v njem tli, da čaka na probujenje. Nikogar ni večna ljubezen poslala na svet, da bi mu v torbico ne vložila kakih talentov. Vse ima človek v sebi, pravi Komensky, tudi svetilnico, in olje in stenj, le prižgati je treba. A duševno svetilnico vžgati more zopet le duh. In kakó se osveži, uteči, okrepeča taka duša, iz mračnosti probujena! Nadzornik pa ne bode imel hvaležnejše, sebi udanejšje duše nad to, katero je privedel iz mračnosti k svetlobi, katero je dvignil iz pozemeljskega prahu, ali pa re il pogube.

Kjerkoli in katerikoli učitelj prispeva k obénej i obraženosti, požlahtnuje nravi, ki se trudi za obéni blagostan, za načela človečanska, za vbeén blagor, vknjižuje se pri nadzorniku k dobremu. Razbornemu nadzorniku niso šolski zakoni in naredbe modre ali regulativ, kazalec, kako daleč more učiteljevo delovanje v javnosti segati. V teh mejah nima učiteljstvo ne le popolne slobode, temveč tudi nadzornikovo naklonjenost, svét in pomoč v sem dobrem in krasnem; kajti temu je nadzornik sam naklonjen in ljubi vse to.

V duši starega učitelja vidi dolgo verigo življenja, zloženo iz členov samih bojev, rev, trpljenja in vsakoršnih bed. S psalmistom vé, da najudobnejše življenje ni brez dela in truda. On mu je delavec na šolskem polji, kateri je, — naj si že bode kakorkoli, — vendar le dokončal precejšen kos dela pod bremenom dnij in vročine, v slabih časih in krutih razmerah. Morda se ne odlikuje, morda ni običajni delovatelj med drugimi; ali kdo vé, kaka teža ob nogah ga je silila k tlom, kaka teža mu je tlačila tilnik

k zemlji, da se ni mogel povzdigniti. Zato se razborni nadzornik proti njemu ne vede le z vsakojako prizanesljivostjo, temveč tudi s spoštovanjem.

V okrajih razbornega nadzornika je vse veselo, zaradi tega živo, vsak se trudi po svojih močeh, povsod se deluje z vsemi sredstvi duha in srea; kajti vse je očaral nadzornik s tajno močjo svojega duha. K njemu more priti vsak učitelj z gotovo zaupnostjo po tolažbe, sveta in krepila svesti si, da ga ne bode čmrno vsprejel, nad njim se zarežal, ga z naglico odpravil; niti jednega ni, katerega bi črtel ali zaničeval.

Vsem je vse, sebi nič. (I. Kor. J, 22.) Ni prišel gospodovat, temveč služiti, sicer ne s službo služabniško, ampak s službo nebeškega solnca, katero služi vsem, a je nad vse vzvišeno“.

Prevel J. S.

Spomenica

štajerske učiteljske zaveze tičoča se uvedbe sestava osebnih razredov in povišanja učiteljskih plač.

(Konec.)

Kakšne bi bile na podlagi tega načrta plače štajerskih ljudskih in meščanskih učiteljev v skupni svoti, je razvidno iz naslednje tabele B.

B. Plačilni dohodki po dohodninskem načrtu, predpoloženem po štajerski učiteljski zavezi:*)

Službena vrsta, oziroma službena leta	Število učnih oseb	Remuneracija ozir. plača	Službena doklada	Starostna doklada	Skupni dohodki v vsakej posamezni služb. vrsti			Skupni dohodki od plač službenih in starostn. doklad skupaj
					a) od plač	b) od službenih doklad	c) od starostnih doklad	
Pred dosego učne usposobljenosti .	255	400	—	—	102.000	—	—	102.000
Po doseženi učni usposobljenosti .	284	500	—	—	142.000	—	—	142.000
Za 5 službenih let	448	600	100	100	268.800	44.800	44.800	358.400
„ 10 „ „	413	600	100	200	247.800	41.300	82.600	371.700
„ 15 „ „	174	700	100	250	121.800	17.400	43.500	182.700
„ 20 „ „	142	800	180	300	113.600	25.560	42.600	181.760
„ 25 „ „	79	800	180	350	63.200	14.220	27.650	105.070
„ 30 „ „	141	900	180	400	126.900	25.380	56.400	208.680
Skupaj	1936	—	—	—	1.186.100	168.660	297.550	1.652.310

Tej vsoti skupnih dohodkov prištevati je še opravilne doklade šolskih voditeljev, ki znašajo:

a) za 482 jedno- in dvorazrednic à 50 gld. = 24.100 gld.

b) „ 233 tri- in četirirazrednic à 100 „ = 23.300 „

c) „ 85 pet- in večrazrednic à 150 „ = 12.750 „

skupaj: 60.150 gld.

Primeri plačilnih dohodkov, kakor potreb njih pokrivanja mej zdaj in v prihodnje služite sledeči tabeli C in D.

*) Računi vseh tabel te spomenice opirajo se na stanje štajerskega učiteljstva z dne 1. jan. 1892.

C. Primerjalni pregled dohodkov po sedanjem stanju in po dohodninskem načrtu, sestavljenem po štajerski učiteljski zavezi:

Službena vrsta, oziroma službena leta	Sedanja povprečni dohodki za posameznika	Dohodki po novem načrtu za posameznika	Povišanje dohodkov v okroglen številu	Skupni dohodki		Večje potrebe v številkah izražene	Večje potrebe v odstotkih izražene	Opomba
				Sedaj	po novem načrtu			
Pred dosego učne usposobljenosti .	360	400	40	92.090	102.000	10.000	10%	Opravnile doklade šolskih voditeljev v tej tabeli po novem načrtu niso vsote
Po doseženi učnej usposobljenosti .	500	500	—	141.766	142.000	—	—	
Za 5 službenih let	595	800	205	265.610	358.400	92.400	34%	
" 10 " "	650	900	250	267.909	371.700	103.700	38%	
" 15 " "	780	1050	270	135.175	182.700	47.700	35%	
" 20 " "	860	1280	420	121.795	181.760	60.000	49%	
" 25 " "	865	1330	465	68.340	105.070	37.700	54%	
" 30 " "	935	1480	545	131.885	208.680	77.000	58%	
Skupaj	—	—	—	1.224.570	1.652.310	427.800	35%	

D. Primerjalni sestavek potreb za opravilne doklade šolskih voditeljev po sedanjem stanju in na podlagi novega načrta:

Sedanje stanje				Po novem načrtu				Večja potreba
Vrsta šol	Število šol	Opravnile doklada		Vrsta šol	Število šol	Opravnile doklada		
		posamezno	skupaj			posamezno	skupaj	
Jednorazredne .	265	40	10.600	Jedno- in dvo-razrednice .	482	50	24.100	—
Gradec, I. in II. plač. vrsta . .	113	100	11.300	Tri- in četiri-razrednice .	233	100	23.300	—
III. in IV. plač. vrsta	422	50	21.100	Pet- in več-razrednice .	85	150	12.750	—
Skupaj	800	—	43.000	800	—	60.150	17.150	

E. Potrebščine za meščanke šole:

Službena doba	Število učnih oseb	Sedanja dohodki		Prihodnji dohodki		Večja potreba	Opomba
		Posamezno povprečno	Skupaj	Posamezno	Skupaj		
Po doseženi učnej usposobljenosti .	2	720	1.440	650	1.300	—	140 gld. prihranjenih
Za 5 službenih let	4	950	3.800	950	3.800	—	
" 10 " "	9	960	8.650	1.050	9.450	00	
" 15 " "	9	1.134	10.210	1.200	0.800	590	
" 20 " "	4	1.417	5.670	1.430	1.720	50	
" 25 " "	2	1.370	2.740	1.480	2.960	220	
" 30 " "	3	1.430	4.290	1.630	4.890	600	
Skupaj	33	—	36.800	—	38.920	2.120	

Temu se pridružijo še opravilne doklade za 6 meščansko-šolskih ravnateljev à 300 gld. = 1800 gld. in za 2 meščansko-šolska ravnatelja à 200 gld. = 400 gld., skupaj 220 gld. Skupne potrebščine za meščanske šole znašajo po tem sestavku 41.120 gld.

Ako se sprejme za učne osebe na šolah Zgornje Štajerske, v mestih z lastnim občinskim statutom, v kopalških in večjih industrijalnih krajih z dražjimi živlenskimi razmerami, kakor za učitelje na meščanskih šolah izredna doklada 50 gld., bi znašala za 586 učnih oseb, ki bi mogle imeti pravico do nje, 35.160 gld.

Če se sestavijo vse te vsote, izkažejo se po načrtu, predpoloženem po štajerski učiteljski zavezi na podlagi stanja učnih oseb začetkom leta 1892. sledeče potrebščine:

A. Za ljudske šole:

1. od glavnih plač	1,186.100 gld.
2. od službenih doklad	168.660 "
3. od starostnih doklad	297.550 "
4. od opravnih doklad	60.150 "
	<hr/>
	1,712.460 gld.

B. Za meščanske šole:

1. od plač, službenih in starostnih doklad	38.920 gld.
2. od opravnih doklad	2.200 "
	<hr/>
	41.120 gld.

C. od draginjskih doklad 35.160 gld.

Skupaj znašajo potrebščine:

za ljudske šole	1,712.460 gld.
za meščanske šole	41.120 "
od draginjskih doklad	35.160 "
	<hr/>

skupaj 1,788.740 gld.

Od te vsote odšteti je sedanje dohodke učiteljev začetkom leta 1892. v znesku 1,261.500 gld. Kaže se torej večja potreba za 527.240 gld.

V preústojećih razpravah so izražene želje štajerskega učiteljstva, tičeče se uravnave plač, kakor so se jednoglasno izrekle na skupščini štajerske učiteljske zaveze v Ptuj dne 13. septembra 1893. Gotovo niso prenapete in le povzročene po skrajni sili. Merodajni krogi naše dežele naj jih blagovolijo vzeti na znanje in vplivajo z blagohotno naklonjenostjo na to, da se oživotvori zboljšanje stanja našega večinoma v jako slabih razmerah živečega domačega učiteljstva. Visoki deželni zbor blagovoli to ne več prezirljivo vprašanje predložiti enketi v predposvetovanje, v katerej bi mogli izražati tudi zastopniki štajerske učiteljske zaveze svoje mnenje. Učiteljstvo cele dežele obrača se zaupljivo do mož, stojećih našej deželi na čelu in je prepričano, da bo naša vedno lepše razvijajoča se dežela zmogla tudi istih sredstev, ki bodo v zboljšanje socijalnega stanja učiteljskega stanú svoječasnó potrebna.

V Gradci, 2. novembra 1893.

Za štajersko učiteljsko zavezo:

Bogomil Stopper, predsednik.

Fran Söllner, tajnik.

Ferdinand Fellner, predsednikov namestnik.

Klemen Pröll, poročevalec.

Pripomba uredništva. Da se to vprašanje reši kolikor toliko ugodno za štajersko učiteljstvo, treba je, da učiteljska društva, da vsak posamezni učitelj stori vse, kar le mogoče, da si pridobimo prijateljev za stvar. Obvestiti nam torej bude vse merodajne čimtelje o naših težnjah ter prigovarjati občinskim zastopom in krajnim šolskim svetom, da naše težnje s posebnimi peticijami do dež. zbora štajerskega podpirajo, zlasti pa skrbimo za to, da pridobimo za stvar naše narodne zastopnike v dež. zboru!

Kakor se nam poroča, je vodstvo „Zaveze štaj. učit. društev“ pred kratkim osebno izročilo posameznim članom c. kr. dež. šolskega sveta in dež. odbora štajerskega to spomenico in jih o tej priložnosti ustno naprosilo, da blagohotno pospešujejo zaželjeno regulacijo učit. plač. Vsi so vodstvu zagotovili, da se bude v tej zadevi gotovo kaj zgodilo, ker se zgoditi mora in da se bodo želje učiteljstva gotovo uvaževale. — Torej kujmo železo, dokler je gorko!

Šolski vrt,

vzgojevalno in učno sredstvo naših ljudskih šol.

(Dalje.)

22. Basén ali kotlina.

Kjer se voda lahko dobi, bodi si, da se napelje od studenca ali iz potoka ali namolze iz vodnjaka, tam se naj napravi na šolskem vrtu tudi basén. Basén lepša vrt, v basénu se studenčnica ali voda iz vodnjaka umehča (ustoji), prej ko se z njo zamače, basén je izvrstno učno sredstvo za prirodopisni pouk, ako se zaplodi v njem nekaj povodnih rastlin in se oživi z nekaterimi povodnimi živalmi. Basén se napravi okrogel, ali obel ali se mu da kakšna druga lična oblika. Globok naj bo 1—1½ m. Veči ko je vrt, veči mora biti basén. Če drži 15—25 hl, vtegnil bi biti za vsak vrt dosti velik. Ko je izkopana jama, postavi se okvirni zid (debelost opekinge širivosti zadostuje) ter potlaka dno z opeko ali kamenimi ploščami. Kjer je peščena zemlja, dà se kameni oziroma opečni potlaki ilovna podlaga. Zid in dno omečeta se s cementno malto. Povodne rastline, ki dobro prosperajo v basénu, so n. pr.: beli in rumeni lokvanj, trst, rogoza, močvirski sit (sitovec), kolmež, strelica, drestnik, povodni oreh, okrijek (Lemna) i. dr.

Navedene (in druge) povodnice dobe se v ribnikih in ob robih rek in potokov. Izkopljejo se oprezno s korenino vred ter vsade v primerno velik cvetličan lonec. Le-ta postavi se na dno baséna. Ako je rastlina tako velika, da je lonec ne drži po konci, obteži se lonec s kamenjem. Povodni oreh, drestnik in okrijek treba je samo položiti v vodo. Izmed rib se dobro obneso v basénu krap, belica, riba zlatica, šivančica, čik i. dr. Isto tako urh ali rajhten (zelena žaba), rega, pobič, krastača, pupek in močerad, ako imajo v basénu vzvišeno mesto, kamor se hodijo na suho gret. Povodni hrošči in druge povodne žuželke nasele se same v basénu, ako je kje blizo kakšna večja voda, če je ni, zanesti jih je v basen. Jeseni se basén trdno pokrije (z deskami in listjem), da ne zamrzne, drugače spoka in se odluči na zidu omet, živali v njem pa pocrkajo zaradi pomanjkanja zraka.

23. Uta ali hladnica.

Uta je na šolskem vrtu potrebna, kajti šolski vrt postane učitelju vrtnarju tako rekoč drugi dom. V uti si odpočije po težkem delu v šoli, v uti se pripravlja za uk, v uti prebira strokovne in druge knjige, strokovne in nestrokovne časnike, v uti priklepa svoje misli na papir, — in pri vsem tem lahko nadzoruje delo na vrtu. Zgradi se uta iz desek ali lat, obda pa z brajdami (izabela in ameriške trte se morajo zaradi njihove bujne rasti posebno priporočati zato), divjo trto, rožo žalujko ali tudi priljubljeno plezalko *Aristolochia Siph.*

24. Naprave, s katerimi se privabljuje koristne ptice.

Bolj ko se širi kultura, težji postaja boj koristnih ptic za svoj obstanek. Po gozdih se podira staro votlo drevje, se trébi grmovje; reke se vrvnajo in pri tem brije po-brežna šuma in sekajo stare vrbe; po pašnikih, po travniških robih in poljskih mejah se kréi grmičje, po sadunosnikih se podirajo hirajoča sadna drevesa in nadomeščajo z mladimi. To pa so bila skrivališča pred pticami roparicami in vališča koristnim pticam! Ni-li tedaj umestno, da napravljamo krilatim pevkam umetna zavetišča in selišča, če ne maramo, da se škodljivi mrčes še bolj pomnoži? Zato pa ni primernejšega mesta, nego je šolski vrt. Tukaj se naj začne, drugi bodo, posnemajoč šolskega vrtnarja, nadaljevali. Naprave, s katerimi se koristne ptice privabljuje in varujejo, so: 1. Vrtno drevje in grmovje samo na sebi. 2. Jagodično grmovje. 3. Vališča. 4. Mizice, na katere se po zimi trosi pticam zrnje. Kakor hitro se vrtno drevje in grmovje nekoliko razraste, daje

pticam zavetje, mesta, koder gnezdiijo in poleti mnogo hrane. Jagodično grmovje (na takšno se je vselej ozirati, ko se napravlja vrt) jim je s svojimi sočnatimi plodovi po zimi kaj všeč, po razpostavljenih vališčnicah delajo gnezda, in na krmilnih mizicah se po zimi krmijo: Najboljše vališčnice so kosi otljih dreves ali pa iz krajnikov (krajnih desek), ki imajo na jedni strani še škorjo na sebi zbiti zabojiči, ker so najbolj podobne naravnim vališčem. Vhod mora biti ptici primeren, ne preozek in ne preširok; razobesijo pa se nekatere po vejah, druge na debela, še druge na kakšno steno.*) Mizice, na katere se po zimi trosi pticam zrnje, postavijo se na primernem mestu 1—1½m visoko, dobodo okoli in okoli rob in pa streho.

Zrnja preskrbeti ne bo težko. Porabi se pred vsem vse staro seme z vrta, (ptice zobljejo razven strupnega semena in sočivja, skoraj vsako seme.) Kar primanjka, prineso ga otroci. Mizice naj oskrbujejo izključljivo otroci in sicer po določenem čredenji.

25. Napisi.

Vsaka vrsta rastlin v šolskem vrtu: drevesa, grmi, cvetice, tehnične rastline itd. dobi svoj napis. Za napise se rabijo 4—5dm dolge in 7—8cm široke deščice, katere so gladko skobljene in na jednom konci priostrene, da se lože vtaknejo v zemljo. Prej ko se popišejo, namažejo se s tanko belo oljnato barvo, in ko je še deščica mokra, napiše se s širokim tesarskim svinčnikom ime rastline, pred katero se postavi deščica. Zlatišni napisi trajajo 4—5 let. Ime se vzame književno slovensko, in če je v istem kraju znana rastlina pod posebnim imenu, pridene se še domače. Tušekovi „Štirje letni časi imajo zadi skoraj za vse popisane rode rastlin lepa slovenska imena, dalje Pokornyjevo „Rastlinstvo“, Cilenšekove „Škodljive rastline“, Pirčevo „Vrtnarstvo“.

26. Delo na vrtu, vrtno orodje.

Delo na šolskem vrtu se mora dobro in o pravem času opravljati. Boljše, da ni šolskega vrta, nego če je zanemarjen, zapuščen, in ves v plevelu. Za težja dela je najeti delavca, ložja opravljajo nekaj šolski vrtnar, nekaj otroci viših šolskih let. Tukaj naj sledi pregled najvažnejših opravil med letom:

Januarja in februarja: Prezimovanje rastlin, obrezovanje in snaženje sadnega drevja, rezanje cepičev, obrezovanje in striženje grmovja, zimsko požlahtnjevanje divjakov, peške in koščice in seme gozdnega drevja denejo se kalit.

Marca in aprila: Napravijo se parne oziroma tople grede, nasejejo se peške koščice in seme gozdnega drevja, obreže in okoplje se trsje, novi oddelek v drevesnici se posadi z divjaki, okulanti se 1dm nad žlahtnim očesom odrežejo in izostali (koncec aprila) za škorjo požlahtnijo, korenje, peteržilj, dišavčnice, grab, jaremina, rane cvetice i. dr. se nasejejo, krompir, žlahtne jagode, gomoljne in nekatere čebulne in gomoljne cvetice (Canna, Colocassia, Gladiolus) se nasade.

Majnika in junija: Grede za zelenjad se napravijo ter posade, pozneje cvetice jednoletnice se nasejejo, nasade se: kuruza, fažol, buče, kumare in melone, sadeži se zamačejo in z gnojnico zalivajo, grede se plejejo in poti snažijo, ameriški trsi se (junija) na zelen poganek požlahtnuje, rožni divjaki se očesljajo, čebuli hijacint in tulipanov se vzdignejo.

Julija in avgusta: Požlahtnijo se z očesom za to pripravljene jabolčni in grškovi divjaki in kutine, potem breskve, (koncec avgusta) pritlikovcem se močni in dolgi poganki pristržejo (pincujejo), na kordonih in palmetah se (koncec avgusta) veje privežejo, zelenjad in druge rastline se zamačejo, grede se okopljejo in plejejo, poti snažijo, žito

* Natančneje o tem beri: „Winke, betreffend das Aufhängen der Nistkästchen für Vögel, bearbeitet von K. Th. Liebe, Gera, Theodor Hofmann 1891“, komad 20 vinarjev.

se žanje, seme se spravlja, spraznjene grede se rahljajo in na novič posajajo z zelenjadnimi sadikami itd.

Septembra in oktobra: Vrtni pridelki se spravljajo, seme pridno zbira, grede praznijo in lopatijo, ako potrebno gnoje, čebuli hijacint in tulipanov se položijo, gomolji nekaterih cvetic gomolnic (*Canna*, *Colocassia*, *Amorphophalus Rivieri*) se vzamejo iz zemlje ter shranijo, vezi na okulantih se odstranijo, oddelek s šestletnimi drevesi v drevnici se sprazni, zrigoli ter pognoji, drevje in grmovje se sadi, peške in koščice se nasejejo, buče se za zimo pripravijo i. dr.

Novembra in decembra: Rože se položijo in pokrijejo, kompost predela, drevje se gnoji, vrbe obrežejo, cepiči (decembra) režejo.

Za vrtna opravila pa je ti treba orodja in sicer dobrega orodja. Najvažnejše vrtno orodje je: navadna motika, mala motkica (okopalka), ravna lopata (lopata bodalka), vsločena lopata (zajemalka), rutanca, pikon ali kramp, prelea, ročna lopatica, lesene grablje, železne grablje, gnojne vile, srp, sekira, les, s katerim se sade sadike, vrv na 2 klinih, ročna žaga, močen nož z zakrivljenim rezalom, nekaj malih nožev za požlahtnjevanje, strgač za drevje, trsne škarje, jednokolnica itd. (Dalje sledi.) (Prof. J. Koprivnik.)

Razstava učil v Mariboru.

(Dalje.)

„Die Natur ist das einzige Buch, das auf allen Blättern großen Inhalt bietet.“ *Goethe*.

II. soba. Naravopisje. Kdo je govoril o „liliji na polji“ in o „ptičicah pod nebom?“ Kdo je primerjal svoje učence sè soljo zemlje? Kdo je najrajši pod milim nebom, v naročji vedno pomlajajoče se narave govoril o brezmejni ljubezni svojega očeta, ki tudi črviča v prahu ne zapusti? In kdo že ni sam čutil čarobne moči narave ter zajemal iz njenih večnih virov naukov modrosti? — Pa kaj? Mar-li hočem o važnosti narave in o odgojevalni sili njene pouka govoriti? Čemu tudi; saj zadostuje že teh par besedij, da se vsaki ogreje za stvar. Ogreti se pa mora in poklicati tudi potrpežljivost na pomoč, ker drugače ni mogoče brati suhoparnega poročila z dobičkom. Kdor je gledal razstavo in poslušal razlaganje gospoda ravnatelja Henrika Schreiner, tisti je rad srkal ideje, ki so se mu tukaj razodevale; kdor pa mora le poročilo brati, tistemu pa naj pomaga Bog — in neumorna ukaželjnost.

Razstavili so: a) prof. Koprivnik za c. kr. učiteljšče, b) Anton Godec (Lembach), c) Sketh (Maribor), d) Adolf Gajšek (Maribor), e) Pavlšek (Račje) i. dr.

a) V prvi vrsti so te zanimali profesor Koprivnikovi preparati v špiritu in sicer najbolj predočevanje **preobrazbe** zelene žabe. Odlikovali so se vsi preparati po tem, da so se videle značilne lastnosti vsakega

prav jasno in razločno. — Škatle, v katerih so bile buče, ose, čmelji, hrošči itd. niso bile samo zgorej steklene, ampak tudi spodaj, da se lahko opazujejo tudi od te strani.

Škatljica s hroščem, metuljem, čmeljem in oso je bila od vseh strani prozorna, da so se v njej lahko vsestransko opazovale žuželke v glavo, oprsje in zadek razdeljene. Ta preparat nam služi pri razvijanju pojma „žuželka“.

V ravno takih škatljicah se je videl „rujav hrušč“, pri katerem so bili vsi deli, koliko mogoče ločeni, kakor zadek v obročke, tipalnice v posamezne dele itd. Pri rujavem hrošču si videl tudi jajca, jedno- in dvoletnega ogerca in bubo.

Ravno tako tudi pri metuljih nisi videl le metulja, ampak tudi jajce, gosenico, bubo in pri sviloprejkji tudi zapredek ali kokon. Koga pa tudi ne bi mikala preobrazba pisanih metuljev, ki so se po čudovitnem načinu razvili iz ostudih 16nogih gosenic?!

Za somatologični pouk so bili razstavljeni Bock-Stiegerjevi modeli srea, pluč, očesa, ušesa, itd. V kotu je stalo okostje človeka, na steni so pa bile obešene prav živo naslikane somatologične podobe dr. Kundratove, katere tudi niso predrage.

V zbirki črepinj ali lobanj si videl črepino govede, konja, svinje, koze, zajca, vrane, sokola in raca.

V zbirki rudnin štirirazredne šole vzbujal je posebno pozornost kremen sè svojimi mičnimi varijetetami.

Zbirka ponarejenega žlahtnega kamenja ni za ljudsko šolo neobhodne važnosti; kjer se nahaja, se dobro da rabiti pri obravnavanji berila „Drago kamenje“ v drugem berilu št. 5.

Za botanični pouk so bili razstavljeni poskusi velike važnosti, pri katerih se vidi, kako se rastline cimijo in katere snovi potrebujejo v živež. Tukaj se je tudi videlo, kako je rastlina usahnila v zastopini hranilnih snovi, v katerej ni bilo železa itd.

Od Leitemannovih podob so bile sledeče na ogled postavljene: Ušati netopir, krt, rovka, zajec, miš, podgana, konj (se tudi da prav dobro porabiti pri obravnavanji branja „Konj in vrabec“), govedo, kanja, lesna sova, rak, postrva, ščuka, ostriz, svilopredc, rujavi hrošč, severni jelen, kit i. dr.

Zelo natančne so tudi Fitzingerjeve podobe živalstva.

Izmed podob domačih in tujih kulturnih rastlin so se nam posebno prikupile tuje rastline, kakor n. pr. oljka, kavovec itd.

b) Gosp. Anton Godec (Lembach) je v dokaz ogromne pridnosti in nenavadne vstrajnosti razstavil po navodu gospoda nadzornika:

1. skupino „gozd“, 2. skupino „polje“, 3. 60 natlačenih ptic, 4. 20 natlačenih sesavcev, 5. 20 preparatov v špiritu, 6. 15 črepij raznih sesavcev in ptic, 7. 150 vrst metuljev, 8. zbirka žuželk, 9. zbirka hroščev iz domačega šolskega kraja (500 natančno določenih vrst) in 10. herbarij, obsegajoč 300 rastlin.

1. Skupina gozd je bila razvrščena po načelih Jungejeve metode. O tej metodi te poučijo izborna dobre bukve: „Der Dorfteich“ — prof. Junge. O teh nazorih se je pa tudi v predlanskem letniku „Popotnika“ v obravnavah Schreiner-Koprivnikovih govorilo in sicer prvič v slovenskem jeziku.

Skupina gozd je bila namenjena za 6. šolsko leto in sestavljena po sledečih točkah: a) Od aprila do maja — brstje gozdnih dreves, cvet gabra in breze, listje gozdnih dreves, življenje na hrastu, gašćarica, grmovje laših gozdov. b) Od septembra do februarja — sprehod v gozdu, mahi in lišaji, gobe, cvet bora in mreke, listnati in iglasti gozd, srna, podlasica, krt in rovka, žolne, senice, kanja in lesna sova (*syrnium aluco*). (Konec sledi.)

Slovstvo.

Novosti.

„Ilustrovani narodni koledar za navadno leto 1891“. Uredil in izdal Dragotin Hribar v Celji. Leto VI.

To je star znanec, ki se nam o zatonu tekočega leta predstavlja v kaj lični zunajni obliki; bode pa gotovo tudi vsakega, ki si ga omisli, razveselil po bogati in razboriti svoji vsebini. — Cena elegantno vezanemu izvodu 1 gl., broširanemu 60 kr. — po pošti 10 kr. več. Naroča se pri izdatelji v Celji.

„Zabavnik“. Zbirka družbinskih iger za v sobi in pod milim nebom nabral in izdal Anton Brezovnik, učitelj. — Celje 1893. I. Tiskal in založil Dragotin Hribar. Tako se imenuje lična knjižica, ki je ravno kar zagledala beli svet in boda izvestno prav dobro došla narodnim zabavnim društvom, obiteljim in sploh vsem, kateri se žele na lep način kratkočasiti. Dobi se pri založniku v Celji ter velja 70 kr. (po pošti 75 kr.) komad. — Morda o priliki spregovorimo še obširneje o tem najnovejšem delci našega marljivega gospoda tovariša.

Društveni vestnik.

Iz Št. Pavla v Savinjski dolini. Savinjsko učiteljsko društvo zborovalo je 16. novembra t. l. pri Sadniku ob savinjskem mostu.

Gospod predsednik pozdravi prav pristrčno došle ude osobito gosp. Stritarja, učitelja iz Braslovč, ki je kot nov ud društvu pristopil ter obljubil, da bo po svoji moči v društvu deloval v prid šolstva. O jednem naznani, da se je g. Šijanec, nadučitelj iz Št. Jurja ob Taboru opravičil, da se današnjega zborovanja ne more udeležiti, ker ima šolski pouk, obžaluje pa, da se je izmed vseh učiteljic, ki se nahajajo v

tukajšnjem okrožji in ki so tudi kot društvenice upisane, udeležila samo jedna (gospodičaa Gonsé iz Polzele) današnjega zborovanja!

Žalostna prikazen je to, da se ne le v tem, ampak, kakor smo že večkrat iz „Popotnika“ povzeli, tudi po drugih krajih učiteljice tako malo brigajo za učiteljska zborovanja ter koj mlačno zavedajo stanovske vzajemnosti. Videti je, da slušijo nekakemu separatizmu, ki je le v škodo učiteljskemu ugledu.

Preidoč k dnevnemu redu prečita se zapisnik ter brez ugovora odobri.

Potem poroča gosp. predsednik o peti skupščini učiteljske „Zaveze“ v Mariboru. Poročilo bilo je jako podrobno in zanimivo; posebno se je povdarjalo to, o čemur se v „Popotniku“ ni tako natančno pisalo. Vsi zbrani udje so sledili koj pazljivo poročevalčevim besedam. Med drugim omenil je tudi to, da bo zanaprej, po sklepu zaveze, moral plačevati vsak ud ne več 10, ampak 20 kr. udnine, kar vsi zbrani z zadovoljstvom vzamejo na znanje.

Ker je hotel gosp. Zotter govoriti nekaj o praktičnem slovniskem pouku, a mu k temu časa na malo hodilo; nam je obljubil, da nam hoče pripravljeno tvarino podati pri prihodnjem zborovanju.

Radi društvenih časnikov se je ukrenilo, da se bodo zanaprej po dobroti pošiljali od šole do šole, da bode tako mogoče vsem udom lahko vse časnike brati

Za prihodnje leto naročili se bodo sledeči listi: „Schule und Haus“, „Pädagogische Zeitschrift“, „Freie pädag. Blätter“. Na „Lehrmittelmagazin“ se za prihodnje leto društvo ni naročilo, ker mora ta list vsled vis. ukaza itak vsaka šola imeti. Brez „Po-

potnika“ pa tako nobeden zaveden učitelj ne sme biti. — O vprašanji, ki ga je postavil gosp. Jarc: „Ali se naj da učencu, ki je dosegel postavno starost, a bil zadnja leta skoz in skoz renitenten ter se na tak način postavno predpisanemu učnemu smotru še približal ni, ker jo zahteva, ali odpustnica ali odhodnica?“ izjavila so se razna mnenja; vendar so se konečno skoraj vsi udje za to izrekli, da bi se takemu učencu v tem slučaju le dalo zadnje naznanilo. Razvidno je torej, da bi v tem oziru dotični paragraf šolsk. zakonov potreboval nekatkega bolj preciznega pojasnila.

Za prihodnje zborovanje se je določil Št. Jurij ob Taboru. Torej na svidenje. —!

Iz Gornjegagrada. (Vabilo.) Gornjegraško učiteljsko društvo bode imelo dne 21. decembra točno ob 9. uri dopoludne svoje glavno zborovanje. Vspored: Zapisnik. Prepodavanje gg. Praprotnik in Kocbek. Volítev novega odbora in načelnístva. Naveti. „Svoji k svojim!“ K polnoštevilni udeležbi vabi najvljudneje Kele, t. č. predsednik.

Dopisi in druge vesti.

Iz Sežane. Zopet jeden manj! Kakor rosna kaplja za kapljo, kakor se zvezda utrinja za zvezdo, istako polagamo mi v tihi grob tovariša za tovarišem. V teku jednega leta preselila sta se v srečnejšo bodočnost onstran dva tovariša. Komaj smo odšteli 11 mesecev po roku Pakižu, že je prihitela neizprosna smrt po drugo žrtev, dragega nam Kosiča Davorina, učitelja kraških planin — na Vatorljah.

Pokojni je prebil 58. leto svoje starosti. Praznovaje slednje Martinovo — ki je pri nas v posebni časti — čutil se je nekoliko prehlajenega; ali mož, da-si ne orjaške postave, poln poguma in srčnosti in nikoli mehkužen, radoval se je svojega godú v gostoljubni družini bližnjega sela. Od tedaj mu je bilo vedno slabše, a trdni Martin se zato niti zmenil ni ter živel svojemu poklicu zvesto naprej. Še le tri dni pred smrtjo, t. j. pred 20. novembra zaprosil je za dopust, katerega mu je podpisala smrt in ga oprostila za vselej časnih muk tega sveta.

Umril je za pljučnico, ki je rapidno napredovala, a mu pri vsem tem ohranila zavest do zadnjega zdihljeja. O trpljenji in bolečinah ni tarnal, ni jadikoval; moté se, imel je le še šolo opraviti, pi-saje črke po zraku in številke, števila seštevaje in odštevaje tako dolgo, dokler ga naposled ni rešil smrtni angelj ter ga sprejel v svoje naročje.

Banjki Davorin ni bil vseučilišnik, niti srednješolec nego izšolal se je bil v Idriji, v tamkajšnjem preparandiji, ki je vsemu drugemu bolj služil ko šoli. V njegovi osebi nismo imeli kake svetilke,

luči, a Kosič nam je bil pristna podoba plodnosti. Bila ga je sama delavnost, tiha delavnost v ponižnosti. Učence, ki niso zadostno napredovali, pridržal je često v šoli, rekoč: „Vsi ste moji, in če nas Bog ni vseh jednako nadaril, dosežimo to s pridnostjo!“ Pri njem je bilo v šoli vse v najlepšem redu in ni čuda, da so otroci tako radi zahajali v šolo k njemu, saj jih je v resnici ljubil vse jednako kakor oče po božji in človeški postavi.

V družbi ga je odlikovala ljubeznjivost, ponižnost in globoko spoštovanje drugov. Bil je trezen, oster in strog sodnik in kot 30letni školnik imel dosti dobrih pedagogičnih in didaktičnih zrn, s istimi je prišel na dan le mej ožjimi sosedi ter mej tem bil bolj cenjen.

Mnogobrojen pogreb je pa tudi pokazal, kako mu je bilo ljudstvo naklonjeno, kako ga je spoštovalo. Okr. šol. svet je poslal svojega zastopnika, da počasti marljivega učitelja. Na grobu je govoril gosp. Alb. Strekelj jako ganljivo, tovariši so mu pa zapeli običajno nagrobnico — in tako smo se za vedno poslovili od njega, vzora pridnosti, vzora delavnosti! A. K.

Iz Begunj nad Cerknico. 5. dec. (V. e. l. dušen prijatelj slovenske mladine.) V št. 22. „Popotnikovej“ sem priobčil poziv do ocenjevalnega odbora za mladinske spise. Privatnim potom se mi je doslej oglasil le g. Davorin Judnič, javéč mi, da se strinja s tem, da se g. Freuensfeld izvoli predsednikom gori omenjenega odbora. Mogoče, da

se drugi gg. odborniki odzovejo ja v n im potom, kar bi mi tudi ugajalo. Torej, lepo prosim! — Jako razveselilo me je danes pismo, ki sem ga dobil iz Plodiva od svojega prijatelja, prof. A. Bezenška. Slove pa doslovno takó-le: „Z velikim zanimanjem sem čital v „Popotniku“ Tvoj referat: „Kaj in kakó naj čita mladina“. To je bila beseda na pravem mestu v pravem smislu. Istotakó me zanima resolucija, gledé na izdavanje in presojevanje knjižic za mladino slovensko. To je nekaj prav koristnega, samo da se skoro obistini. Jaz, živeč v tujini, spominjam se živo, kakó so me zanimale v otroških letih, posebno kot učenca nižih razredov, lepe slovenske knjige; s kakim veseljem sem čital „Blaža in Nežico“ ali pa Slomšekev životopis itd. Čutim v sebi prijetno domorodno dolžnost tudi v tem oziru se oddolžiti, t. j. našej mladini pripomagati do koristnih knjig, kakoršne so mene doma naslajevale. Neposredno te dolžnosti izpolniti ne morem; pač mislim bi šlo posredno nekako tako-le:

Vaš ocenjevalni odbor naj poleg svoje zadače, da ocenjuje izšle knjižice, razpiše darilo za najboljši spis za mladino z izvestnim zadržajem (v katerem bi se še poprej sporazumeli) in to darilo bi dal jaz iz svojih sredstev kot darilo slovenski mladini v roke dotičnemu pisatelju v znesku sto kron. Morda bi tudi preskrbel založnika, da bi bila knjižica čim bolj po ceni. Ako bo rodilo to dober vspех, ne bilo bi moje prvo darilo v to svrho poslednje.

Želel bi torej, da mi javiš kot prijatelj svoje mnenje v tej zadevi in morebiti se posvetuješ poprej še s svojimi tovariši odborniki, kaj bodo rekli. Ako bi bili po načelu soglasni, potem bi še pred božičem razpisali poziv do slovenskih pisateljev.

Podrobni načrt bi prosil, da daš Ti, ki poznaš razmere med Slovenci bolje ko jaz, ki le redko prihajam med nje.“

To so zlate besede, izvirajoče iz plemenitega, domoljubnega srca! Jaz ne vem boljšega, nego da Vas, gosp. urednik, prosim, da to Bezenškovo pismo ponatisnete v 23. l. št. „Popotnika“. Gosp. ocenjevalci odborniki pa naj mi skoro objavijo svoje mnenje. Vsekako moram plemenito namero Bezenškovo javno pohvaliti ter milemu prijatelju slovenske mladine kličem iz dna ganotega srca: Slava!

Janko Leban.

Iz Ljutomera. [Konec.] Spominjajoč se izreka najvišjega zaščitnika in največjega daritelja šole, kojemu na čast smo ravnokar pesem zapeli, vspeh buja in opominja e. kr. okrajni glavar, gosp. prof. Attems stariše in učitelje v medsebojno delovanje; da bi jeden drugega podpirali v težavnem delu, ker le takrat je vspех in napredek mogoč, ako vsi merodajni činitelji delujejo vzajemno.

Kot dokaz resničnosti govornikovih besed in kot potrdilo dane si obljube, zakličejo vsi navdušeno

živio. — Kdor ve, kakó težko je govoriti o takih prilikah, kjer so zbrani otroci in odrasli, kjer so navzočni in zastopani razni stanovi, kjer stojita skupaj kmet in višji uradnik, prosto ljudstvo in gospoda, ta mi bode pritrđil, da je okr. nadzornik g. Ranner pravo struno zadel v srci vsakega navzočnega. Namesto svetinj ali spominkov, kateri se delé o redkih, važnih dogodkih, podal nam je govornik mično povest o papežu Sikstu V. — Res je, kdor ume lepo pripovedovati, ta ima slušalca in bralca v svojej oblasti. Kakor skladatelj med glavno melodijo vspleta variacije, tako je tudi gospod nadzornik med historične dogodke vpletal na prijeten način stavke, ki so vzbujali otrokom domišljijo in voljo na jednej strani, na drugej pa potučevali stariše o vzgoji. Tako se da povestica o Feliksu razširiti v knjigo, polno lepih naukov za življenje; in to je trajen spominek. Drugi šolnik, ki je govoril, bil je nadučitelj gosp. Robič. V svojem govoru kliče učence kakor učitelje na skupno delovanje; učitelji bodo ušili, učenci pa se učili; na tak način bodo najlepše zahvalili stariše in občane za njih požrtvovalnost. V imenu učiteljev pa obljubi, da bodo vestno izpolnjevali postavbe po svojih močéh.

V imenu učencev se deček zahvali ter ponovi obljubo v lepej pesnici. Ne vem, ali me je bolj ginil otroški glas, ki je pričal o resničnosti čustva, ali pa vsebina in besede pesni. Bila je z jedno besedo pesem, „ki je segala globoko“. — Za dečkom je slavila deklica v vezanej besedi Nj. veličanstvo, presvetlega cesarja, čegar podoba je visela krasno razljšana nad odrom. Še drugo sliko si opazil v dvorani, predstavljala je moža, čegar življenje bi se tudi lahko postavilo v vzgled otrokom in starišem. Bila je to slika našega rojaka in velikana dr. vit. Miklošiča. Povestnica o njem bi še morebiti v večjej meri vplivala na slušalce. A mesto tega so slušali pesem „Moja Avstrija“, katero so zapeli pevci ljutomerske čitalnice. S tem je bil končan prvi del slavnosti.

V drugem se nam je delil namesto besed, kruh. Učenci so dobili belega kruha in mesa kot „spominek“ za želodec; podale so jim darove radodarne roke prijateljev slovenske mladine v Ljutomeru.

A odrasli „učenci“ so imeli svoj slavnosti obed v gostilni gosp. Vaupotiča. Prvo kupico so izpraznili na poziv in navdušene besede gosp. glavarja na presvitlega cesarja Franca Jožefa, čegar ime ima tudi ljutomerska šola. Niso bile samo fraze ali lepe besede, katere mnogokrat pri obedah slišimo; govorile so se tukaj besede, katere prihajajo iz dna srca. V tem oziru so spomina vredne one g. Freuensfelda. Da, govoril je — kakor je omenil g. Šlamberger, ki je napil dež. namestniku, g. baronu Kúbecku, okr. glavarju itd. — ne kakor mož Freuensfeld, ampak kot učitelj. Klanjali so se mu na vrotniki, in in to je storila učiteljeva odločnost, odkritosrčnost in pravo navdušenje za svoj poklic. Dokler ne bod

med učiteljstvom več takih mož, bode ugled in na-
predek omahoval sedaj na to, sedaj na ono stran.
Ne obračaj plašča po sapi človeške hvale; lastna
vest ti bodi zadostilo in hvala. „Ne kar mora,
ampak kar more, je mož storiti dolžan.“ — Koliko
novih šol in koliko svetlih gradov bodemo še stavili
do zaželenega časa? *

(Glavno vprašanje) pri škofovski konferen-
ciji, katera je bila te dni v nadškofjski palači na
Dunaji pod predsedništvom praškega nadškofa kar-
dinala grofa Schönborna, bilo je uredba kate-
kizmov, po katerih se boše na ljudskih šolah
poučevalo.

Raznoternosti.

[Zanimiva statistika.] V avstro-ogerskeje
monarhiji je 4 milijon. ubožcev; 16 milijonov za delo
nesposobnih otrok, starcev, postopačev; 6 milijonov
kolikor toliko za delo sposobnih otrok; 9 milijonov
oženjenih dninarjev in drugih delavcev z letno plačo
do 180 gld.; 2 milijona delavcev, družinčet in drugih
z letno plačo do 300 gld., in črez milijon oseb z
večjo letno plačo.

[Siamski kralj.] V času, ko so v razporu
siamskega kralja in francoske republike grozili
oblaki velike francozko-angleške vojne, je bilo za-
nimivo slišati ime mogočnjaka siamskega, katero je
baje najdaljše na svetu. Glasi se tako: „Somdeč-
Fra Paramind-Maha-Bhulalonkoru-Patindr-Debia-
Moha-Mong-hut-Purusiarte-Radža-Dža-Bamonyse-

Varutma-brongre-Parobut-hat-tiara-radže-nikarotama-
Čaturantaparama-mabu-Čukrabar-tiragasunkas Poru-
madham-mikemaha rudžad binadža-Para-Monost
Pubit-Fra-Čula-Čomklu Čan-Ju-Hua.“ Kdor će kralja
ogovoriti, mora polni naslov ponavljati, izpustiš le
jedno besedico, je to po dvornih pojmihi kazni vredna
neuljudnost.

[Najbližje nepremičnice.] Razdalje zemlje
naše do najbližjih nepremičnic znaša do 4000 mili-
jard milj. Ravnatelj zvezdarne na rtu Dobrega upanja
prof. Gill osvetluje to razdaljo takó: Dajmo, da k
zvezdi „a“ v Centavru, pam najbližjeje, vodi ravna
železnica in cena za 100km bi bila 5 vinarjev, stal
bi vožni listek do te zvezde nad 28 milijard kron.
Dajmo dalje, da vlak v jednej uri prebiti 100km;
potreboval bi za vožnjo brez vsakršnega prestanka
48,663.000 let, predno bi došel do cilja.

Prošnja.

Vse tiste, ki so zbirali krajevna sadna imena,
najljudneje prosim, da mi blagovolé svoje zbirke
vsaj do konca t. m. doposlati.

Fr. Praprotnik, nadučitelj v Mozirji.

Prošnja.

Nekateri mi za poslano knjizico „Venček pri-
povedek in pravljic“ še niso poslali decarnih zne-
skov. Prijazno jih prosim, da blagoizvolijo to storiti
čim preje, ker bi rad poravnal tiskovne troške.
Ljutomer, 1. decembra 1893.

Jos. Freuensfeld.

Razpis natečajev.

Št. 1340.

O. š. sv.

Natečaj.

V sežanskem šolskem okraji je podeliti sledeči
učiteljski službi:

1. Služba nadučitelja na dvorazrednici v Na-
brežini,

2. služba učitelja-voditelja na jednorazrednici
na Vatovljah.

Prosilci za ti mesti naj vložé svoje prošnje,
ki morajo biti opremljene sè spričevalom zrelosti
in učiteljske usposobnosti, z dokazom avstrijskega
državljanstva (domovnico) in z dokazom spo-
sobnosti za subsidiarichen pouk katoliškega veronauku,
potom predstojnega okr. šolsk. sveta do 15. januarija
1894 pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Sežani.

C. kr. okr. š. svet Sežana, 25. novembra 1893.
Predsednik.

Št. 707. Učiteljska in podučiteljska služba.

Na štirirazredni ljudski šoli v Šmartnem
pri Slovenjgradci umeriti je učiteljsko in pod-
učiteljsko mesto z dohodki po IV. plačilnem raz-
redu in vsako tudi s prostim stanovanjem definitivno
ali provizorično.

**Zaostale p. n. naročnike še jedenkrat vljudno prosimo, da poravnajo še pred koncem
leta svoj dolg na naročnini. Vse pa že danes opozarjamo, da blagoizvolijo pogledati
na adresni pas prih. številke.**

Vsebina. I. Psihologični listi. (H. Schreiner.) (II.) — II. Okrajni šolski nadzorniki. (J. S.) — III. Spo-
menica štajerske učiteljske zaveze. (Konec.) — IV. Šolski vrt. (III.) (Prof. J. Koprivnik.) —
V. Razstava učil v Mariboru. (III.) — VI. Slovtvo. (Novosti.) — VII. Društveni vestnik. —
VIII. Dopisi in druge vesti. — Raznoternosti. — Prošnje. — IX. Natečaj. —

Lastnik in založnik: „Zaveza“

Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru. (Odgov. J. Otorepec.)

Prosilci zmožni nemškega in slovenskega jezika
naj za katero teh mest vložijo svoje prošnje, ki
morajo biti opremljene z zrelostnim spričevalom, s
spričevalom učre usposobnosti in z domovnico,
potom predstojnega okrajnega šolskega sveta do
6. januarja 1894 pri krajnem šolskem svetu v
Šmartnem pri Slovenjgradci.

Okr. šolski svet Slovenjgradec, 5. dec. 1893.
Predsednik: Finetti s. r.

Št. 502.

II.

Natečaj.

(Služba učiteljice ročnih del)

Na štirirazredni šoli v Makolah umerša se
učiteljica ročnih del z letno plačo 84 gld. proti dolž-
nosti, da poučuje 6 ur v tednu skoz 10 mesecev na
leto.

Prosilke naj vložijo svoje s spričevalom spo-
sobnosti in z dokazom avstrijskega državljanstva
opremljene prošnje predpisarim potom do konca
decembra 1893 pri krajnem šolskem svetu v
Makolah.

Prosilke, ki niso nameščene na javni šoli, mo-
rajo še priložiti нравnostno spričevalo.

Okr. š. svet Slov. Bistriški, 25. nov. 1893.
Predsednik: Kankowsky s. r.